

**ΑΝΤΟΥΑΝ
ΝΤΕ ΣΕΝΤ-ΕΞΙΠΕΡΙ**

γη
των
ανθρώπων

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: TERRE DES HOMMES
ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Γη των ανθρώπων**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Antoine de Saint-Exupéry
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Δημήτρης Ζορμπάλας
ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Κατερίνα Δουρίδα
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Τζίνα Γεωργίου
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχατά

© Antoine de Saint-Exupéry, 1939
© Φωτογραφιών εξωφύλλου: Giuseppe Brancaccio/Arcangel Images,
javarman/www.shutterstock.com
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2015

Πρώτη έκδοση: Αθανάσιος Ψυχογιός, Απρίλιος 1985
Δεύτερη έκδοση: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.,
Φεβρουάριος 2015

Έντυπη έκδοση ISBN 978-960-702-036-9
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-1157-6

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr • www.psychogios.gr

PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr • www.psychogios.gr

**ΑΝΤΟΥΑΝ
ΝΤΕ ΣΕΝΤ-ΕΞΙΠΕΡΙ**

**γη
των
ανθρώπων**

*Μετάφραση:
Δημήτρης Ζορμπαλάς*

*Ανρί Γκιγιομέ, σύντροφέ μου,
αυτό το βιβλίο σου το αφιερώνω*

Η ΓΗ ΜΑΣ ΜΑΘΑΙΝΕΙ ΠΟΛΥ περισσότερα πράγματα για μας απ' όλα τα βιβλία. Γιατί μας αντιστέκεται. Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τον εαυτό του όταν αναμετριέται με ένα εμπόδιο. Του χρειάζεται όμως για να το φτάσει κάποιο εργαλείο. Του χρειάζεται μια τσάπα ή ένα αλέτρι. Ο αγρότης με τη δουλειά του αποσπά λίγο λίγο κάποια μυστικά από τη φύση, και η αλήθεια που αποκαλύπτει είναι παγκόσμια. Έτσι και το αεροπλάνο, το εργαλείο των αεροπορικών γραμμών, μπάζει τον άνθρωπο σ' όλα τα παλαιά προβλήματα.

Έχω πάντα μπροστά στα μάτια μου την εικόνα της πρώτης μου νυχτερινής πτήσης στην Αργεντινή, μια σκοτεινή νύχτα, όπου σπινθήριζαν μονάχα σαν άστρα τα λιγοστά φώτα που ήταν σκορπισμένα ανάρια στην πεδιάδα.

Καθένα τους φανέρωνε, μες στον ωκεανό αυτό του ζόφου, το θαύμα μιας συνείδησης. Σ' εκείνο το σπίτι διάβαζαν, συλλογιζόνταν, εκμυστηρεύονταν. Σ' εκείνο το άλλο ίσως, προσπαθώντας να εξιχνιάσουν το διάστημα, φθειρόνταν κάνοντας υπολογισμούς για τον νεφελοειδή της Ανδρομέδας. Εκεί έκαναν έρωτα. Ανάρια ανάρια λαμπύριζαν αυτά τα φώτα στην εξοχή, ζητώντας το φαί τους. Ίσαμε και τα πιο διακριτικά, το φως του ποιητή, του δασκάλου, του μαραγκού. Ανάμεσα όμως σ' αυτά τα ζωντανά αστέρια, πόσα

παράθυρα κλειστά, πόσα αστέρια σβησμένα, πόσοι άνθρωποι κοιμισμένοι...

Πρέπει να προσπαθήσουμε ν' ανταμώσουμε. Πρέπει να προσπαθήσουμε να επικοινωνήσουμε με κάποια απ' αυτά τα φώτα που φέγγουν ανάρτια στην πεδιάδα.

I

Η ΓΡΑΜΜΗ

ΗΤΑΝ ΤΟ 1926. ΜΟΛΙΣ είχα μπει ως νέος πιλότος στην Εταιρεία Λατεκέρ, που έκανε, πριν την Αεροποστάλ και ύστερα απ' την Ερ Φρανς, τη σύνδεση Τουλούζης-Ντακάρ. Εκεί μάθαινα τη δουλειά. Με τη σειρά μου κι εγώ, όπως όλοι οι συνάδελφοι, περνούσα τη μαθητεία που έπρεπε να κάνουν οι νέοι, πριν τους γίνει η τιμή να τους ανατεθεί η μεταφορά του ταχυδρομείου. Δοκιμές αεροπλάνων, μετακινήσεις μεταξύ Τουλούζης και Περπινιάν, ανιαρά μαθήματα μετεωρολογίας στο βάθος ενός παγωμένου υπόστεγου. Ζούσαμε με τον φόβο των βουνών της Ισπανίας, που ακόμα δεν τα ξέραμε, και με τον σεβασμό των παλαιότερων.

Αυτούς τους παλιούς τους βρίσκαμε στο εστιατόριο, σκυθρωπούς, λίγο απόμακρους, να μας δίνουν αφ' υψηλού τις συμβουλές τους. Και όταν κανένας απ' αυτούς που γύριζε από το Αλικάντε ή την Καζαμπλάνκα μας αντάμωνε αργο-

πορημένα, με το πέτσινο σακάκι του μούσκεμα απ' τη βροχή και κάποιος από μας τον ρωτούσε, συνεσταλμένα, για το ταξίδι του, οι κοφτές απαντήσεις του, τις μέρες της θύελλας, μας συνέθεταν έναν κόσμο μυθικό, γεμάτο παγίδες, βράχους που ξεπετάγονταν απότομα μπροστά σου και ανεμοστρόβιλους που θα μπορούσαν να ξεριζώσουν κέδρους. Μαύροι δράκοι απαγόρευαν την είσοδο στις κοιλάδες, δέσμες από αστραπές στεφάνωναν τις κορφές. Αυτοί οι παλιοί ήξεραν να διατηρούν με τρόπο τον σεβασμό μας. Μα κάθε τόσο, σεβαστός πια για πάντα, κάποιος απ' αυτούς δεν ξαναγύριζε.

Θυμάμαι έτσι μια επιστροφή του Μπιρί, που σκοτώθηκε αργότερα στις Κορμπιέρ. Ο γερο-πιλότος ήρθε και κάθισε ανάμεσά μας, κι έτρωγε βαρύς, αμίλητος, με τους ώμους λυγισμένους ακόμα απ' την προσπάθεια. Ήταν το βράδυ μιας από εκείνες τις άσχημες μέρες που, απ' τη μια άκρη της γραμμής ως την άλλη, ο ουρανός είναι μαύρος κι όπου όλα τα βουνά φαίνονται στον πιλότο σαν να κυλούν μες στη λίγδα, όπως εκείνα τα κασόνια που κατρακυλούσαν στο κατάρωμα των παλιών ιστιοφόρων όταν έσπαζαν τα σκοινιά τους. Κοίταξα τον Μπιρί, ξεροκατάπια και τόλμησα στο τέλος να τον ρωτήσω αν η πτήση του ήταν δύσκολη. Ο Μπιρί δεν άκουγε καθώς ήταν σκυμμένος στο πιάτο του, με το μέτωπο ξαρωμένο. Στα παλιά ξέσκεπα, ανοιχτά αεροπλάνα, όταν είχε κακοκαιρία, έπρεπε να σκύβεις έξω απ' το παρμπρίζ για να δεις καλύτερα, και τα χαστούκια που 'τρωγες απ' τον αγέρα σφύριζαν ύστερα για ώρα πολλή στ' αυτιά σου. Στο τέλος, ο Μπιρί σήκωσε το κεφάλι του, φάνηκε πως μ' άκουσε, πως

το θυμήθηκε και ξέσπασε απότομα σ' ένα κρυστάλλινο γέλιο. Και το γέλιο αυτό μ' ενθουσίασε γιατί ο Μπιρί γελούσε λίγο μ' ένα σύντομο γέλιο που φώτιζε την κούρασή του. Δεν έδωσε καμιά άλλη εξήγηση για τη νίκη του, έσκυψε το κεφάλι και ξανάρχισε το μασούλημα σιωπηλός. Όμως, μες στη μουντή ατμόσφαιρα του εστιατορίου, ανάμεσα σ' εκείνους τους υπαλληλάκους που έρχονταν εδώ για να ξεκουραστούν απ' τον ταπεινό μόχθο της μέρας, αυτός ο σύντροφος με τους βαριούς ώμους μου φάνηκε πως είχε μια παράξενη ευγένεια: άφηγε κάτω απ' το τραχύ του παρουσιαστικό να φαίνεται ο άγγελος που 'χε νικήσει τον δράκοντα.

Ήρθε τέλος και η βραδιά που με φώναξαν με τη σειρά μου στο γραφείο του διευθυντή. Μου 'πε απλά:

«Θα φύγετε αύριο».

Έστεκα εκεί όρθιος περιμένοντας να μου πει πως μπορώ να πηγαίνω. Αλλά ύστερα από μια μικρή σιωπή πρόσθεσε:

«Ξέρετε καλά τους κανονισμούς;»

Οι κινητήρες εκείνη την εποχή δεν πρόσφεραν διόλου την ασφάλεια που προσφέρουν οι σημερινοί. Σταματούσαν συχνά, απότομα, χωρίς καμιά προειδοποίηση μ' έναν φοβερό θόρυβο σπασμένων γυαλικών. Και έπεφτες προς τη βραχώδη κρούστα της Ισπανίας, που δεν πρόσφερε κανένα καταφύγιο. Εδώ όταν σπάσει ο κινητήρας, λέγαμε, δεν αργεί, αλίμονο, να κάνει και τ' αεροπλάνο το ίδιο. Μα ένα αεροπλάνο μπορεί ν' αντικατασταθεί. Εκείνο που μετρούσε ήταν να μη χτυπήσεις στους βράχους στα τυφλά. Γι' αυτό και μας απαγόρευαν, με τις πιο αυστηρές ποινές, να πετάμε πάνω απ' τις συννεφοθάλασσες στις ορεινές περιοχές. Ο πιλότος που θα αντιμετώπιζε κάποια βλάβη του αεροπλάνου

του, πέφτοντας μες στα σύννεφα, θα χτυπούσε στις βουνοκορφές χωρίς να τις δει.

Γι' αυτό, εκείνο το βράδυ, μια αργόσυρτη φωνή επέμενε για τελευταία φορά στις οδηγίες:

«Είναι πολύ ωραίο να ταξιδεύεις με την πυξίδα στην Ισπανία, πάνω απ' τις θάλασσες, τα σύννεφα, πολύ άνετο, αλλά...»

Και πιο αργά ακόμα:

«...μα να θυμάστε: κάτω απ' τις συννεφοθάλασσες... βρίσκεται η αιωνιότητα...»

Και να που, απότομα, αυτός ο ήρεμος κόσμος, ο τόσο ενιαίος, ο τόσο απλός, όπως τον αποκαλύπτεις όταν αναδύσαι από τα σύννεφα, έπαιρνε για μένα μια άγνωστη διάσταση, μια άγνωστη αξία. Αυτή η γλυκύτητα γινόταν παγίδα. Φανταζόμουν αυτή την απέραντη κάτασπρη παγίδα, απλωμένη εκεί, κάτω από τα πόδια μου. Από κάτω της δε βασίλευε, όπως θα μπορούσε κανείς να νομίζει, ούτε η κίνηση των ανθρώπων, ούτε η οχλοβοή, ούτε ο ζωντανός σάλος των πόλεων, μα μια σιωπή ακόμα πιο απόλυτη, μια ηρεμία ακόμα πιο οριστική. Αυτή η άσπρη γλίνα γινόταν για μένα το σύνορο ανάμεσα στο γνωστό και το άγνωστο. Και μάντευα πια πως ένα θέαμα δεν έχει κανένα νόημα, δεν το βλέπεις μέσα από μια παιδεία, έναν πολιτισμό, ένα επάγγελμα. Και οι βουνίσιοι ξέρανε αυτές τις συννεφοθάλασσες. Δεν έβλεπαν όμως σ' αυτές το δικό μου μυθικό παραπέτασμα.

Όταν βγήκα απ' το γραφείο, ένιωθα μια παιδιάστικη περηφάνια. Θα ήμουν, με τη σειρά μου, απ' τα ξημερώματα,

υπεύθυνος για ένα φορτίο επιβατών, υπεύθυνος για το ταχυδρομείο της Αφρικής. Ένωθα όμως και μεγάλη ταπεινοφροσύνη. Ένωθα πως δεν ήμουν καλά προετοιμασμένος. Η Ισπανία ήταν φτωχή σε καταφύγια. Φοβόμουν πως, σε περίπτωση βλάβης, δε θα ΄ξερα πού ν΄ αναζητήσω κανένα πεδίο προσγείωσης. Είχα μελετήσει τους χάρτες, χωρίς να βρω, στη στέγνα τους, τις πληροφορίες που χρειαζόμουν. Έτσι, με την καρδιά γεμάτη ταπεινοφροσύνη και περηφάνια, πέρασα τη βραδιά μου στο σπίτι του συναδέλφου μου Γκιγιomé. Ο Γκιγιomé είχε προηγηθεί από μένα στις διαδρομές αυτές. Ο Γκιγιomé ήξερε τα κόλπα που αποκαλύπτουν τα μυστικά της Ισπανίας. Έπρεπε να μνηθώ από τον Γκιγιomé.

Όταν πήγα στο σπίτι του χαμογέλασε:

«Τα ΄μαθα τα νέα. Είσαι ευχαριστημένος;»

Πήγε στο ντουλάπι να φέρει το ποτό και τα ποτήρια κι ύστερα ξανάρθε κοντά μου χαμογελώντας πάντα:

«Θα το βρεξουμε. Θα δεις, όλα θα πάνε καλά».

Σκορπούσε γύρω του την εμπιστοσύνη όπως μια λάμπα σκορπάει το φως, αυτός ο συνάδελφος που αργότερα θα ΄σπαγε το ρεκόρ των ταχυδρομικών πτήσεων στις Κορδιλιέρες των Άνδεων και στον Νότιο Ατλαντικό. Λίγα χρόνια νωρίτερα, εκείνο το βράδυ, με το πουκάμισο, με τα χέρια σταυρωμένα κάτω από τη λάμπα, μου ΄πε απλά, μ΄ ένα καλοσυνάτο χαμόγελο: «Οι θύελλες, η ομίχλη, το χιόνι, θα σ΄ αηδιάζουν καμιά φορά. Να σκέφτεσαι τότε όλους αυτούς που τα πέρασαν αυτά πριν από σένα και να λες μόνο: αυτό που κατάφεραν οι άλλοι μπορώ να το καταφέρω κι εγώ». Άπλωσα ωστόσο τους χάρτες μου, και του ζήτησα να ξαναδούμε μαζί τη διαδρομή μου. Και σκυμμένος κάτω απ΄ τη λά-

μπα, ακουμπώντας στον ώμο του παλιότερου από μένα, ξα-
ναβρήκα τη γαλήνη του κολεγίου.

Μα τι παράξενο μάθημα γεωγραφίας πήρα τότε! Ο Γκιγιο-
μέ δε μου μάθαινε την Ισπανία· την έκανε φίλη μου: Δε μου
μίλησε ούτε για υδρογραφία, ούτε για πληθυσμούς, ούτε για
πανίδα. Δε μου μίλησε για το Κάδιξ μα για τρεις πορτοκα-
λιές που υπήρχαν σ' ένα χωράφι, κοντά στο Κάδιξ: «Πρόσε-
χέ τες, σημείωσέ τες στον χάρτη σου...» Και οι τρεις πορτο-
καλιές έπιαναν από τότε στον χάρτη μου περισσότερο χώρο
απ' τη Σιέρα Νεβάδα. Δε μου μίλησε για το Λόρκα, μα για
μια απλή φάρμα κοντά στο Λόρκα. Για μια ζωντανή φάρμα.
Και για τον ιδιοκτήτη της και τη γυναίκα του. Και το ζευγά-
ρι αυτό, χαμένο στο διάστημα, χίλια πεντακόσια χιλιόμετρα
μακριά μας, έπαιρνε για μας μια υπέρμετρη σημασία. Καλο-
βαλμένοι στην πλαγιά του βουνού τους, ήταν έτοιμοι, σαν φα-
ροφύλακες κάτω απ' τ' αστέρια τους, να τρέξουν να βοηθή-
σουν τους ανθρώπους.

Ανασύραμε έτσι απ' τη λήθη τους, απ' την ασύλληπτη απο-
μάκρυνσή τους, λεπτομέρειες που αγνοούσαν οι γεωγράφοι
όλου του κόσμου. Γιατί μόνο ο Έβρος που αρδεύει τις μεγά-
λες πόλεις ενδιαφέρει τους γεωγράφους. Όχι όμως κι αυτό
το ρυάκι, το κρυμμένο κάτω από τα χόρτα, δυτικά του Μο-
τρίλ, πατέρας-τροφοδότης για καμιά τριανταριά λουλούδια.
«Πρόσεχέ το αυτό το ρυάκι, διαβρώνει το χωράφι... Σημείω-
σέ το κι αυτό στον χάρτη σου...» Α! Θα το θυμόμουν αυτό το
φιδάκι του Μοτρίλ! Έδειχνε πως δεν ήταν τίποτα, που με το
ζόρι ίσως, με το ανάλαφρο μουρμούρισμά του, να γοήτευε

μερικούς βατράχους – λαγοκοιμόταν όμως, με το ένα μάτι. Στον παράδεισο του βοηθητικού αυτού πεδίου απογείωσης, ξαπλωμένο κάτω από τα χόρτα, με παραφύλαγε, δυο χιλιάδες χιλιόμετρα από δω. Με την πρώτη ευκαιρία θα μ' έκανε ένα κουβάρι φλόγες...

Το ίδιο αποφασιστικά περιμένα και εκείνα τα τριάντα μαχητικά πρόβατα που υπήρχαν εκεί, στην πλαγιά του λόφου, έτοιμα να επιτεθούν: «Νομίζεις πως είν' ελεύθερο αυτό το λιβάδι, και ύστερα φραπ! να τα τριάντα σου πρόβατα που σου χώνονται κάτω απ' τις ρόδες...» Και εγώ απαντούσα μ' ένα σαστισμένο χαμόγελο σε μια τόσο ύπουλη απειλή.

Έτσι, σιγά σιγά, η Ισπανία του χάρτη μου γινόταν, κάτω απ' το φως της λάμπας, μια παραμιθένια χώρα. Σημείωνα μ' έναν σταυρό τα καταφύγια και τις παγίδες. Σημείωνα εκείνον τον αγρότη, αυτά τα τριάντα πρόβατα, αυτό το ρουάκι. Έβαζα στη σωστή θέση αυτή τη βοσκοπούλα που είχαν παραμελήσει οι γεωγράφοι.

Όταν έφυγα απ' του Γκιγιomé, ένιωσα την ανάγκη να περπατήσω μέσα σ' αυτό το παγωμένο χειμωνιάτικο βράδυ. Σήκωσα τον γιακά του παλτού μου και περιέφερα τη νεανική θέρμη μου ανάμεσα στους ανυποψίαστους διαβάτες. Ήμουν περήφανος που διαγωνιζόμουν μ' αυτούς τους άγνωστους, με το μυστικό μου κρυμμένο βαθιά στην καρδιά μου. Δε με ήξεραν αυτοί οι βάρβαροι, μα τις έγνοιες τους, τις προσπάθειές τους σ' εμένα θα τις εμπιστεύονταν τα ξημερώματα, με το φορτίο των ταχυδρομικών σάκων. Στα χέρια μου θα παρέδιδαν τις ελπίδες τους. Και έτσι, κουκουλωμένος με το

παλτό μου, βιάδιζα προστατευτικά ανάμεσά τους, χωρίς να ξέρουν όμως τίποτα για τη μοναξιά μου.

Επιπλέον, δεν έπιαναν καθόλου τα μηνύματα που έπαιρνα εγώ από τη νύχτα. Γιατί ενδιέφερε το ίδιο το σαρκίο μου αυτή η χιονοθύελλα που ίσως ετοιμαζόταν, και που θα δυσκόλευε το πρώτο ταξίδι μου. Τ' αστέρια έσβηγαν ένα-ένα, πώς να το ξέρουν αυτό αυτοί ο περιπατητές; Μόνο εγώ ήξερα το μυστικό. Με πληροφορούσαν για τις θέσεις του εχθρού πριν τη μάχη...

Ωστόσο, τα συνθήματα αυτά που μ' απασχολούσαν τόσο σοβαρά τα λάμβαναν κοντά στις φωτισμένες βιτρίνες, όπου λαμποκοπούσαν τα χριστουγεννιάτικα δώρα. Λες και είχαν εκθέσει εκεί, μέσα στη νύχτα, όλα τα καλά της γης, κι ένιωθα την περήφανη μέθη της απάρνησης. Ήμουν ένας απειλούμενος πολεμιστής: τι μ' ενδιέφεραν εμένα αυτά τ' αστραφτερά κρύσταλλα που προοριζόνταν για νυχτερινές γιορτές, αυτά τα αμπαζούρ, αυτά τα βιβλία... Εγώ κολυμπούσα ήδη μέσα στην καταχνιά, και, πιλότος της γραμμής, δοκίμαζα τον πικρό καρπό των νυχτερινών πτήσεων.

Ήταν τρεις το πρωί όταν με ξύπνησαν. Έσπρωξα απότομα τα παντζούρια, είδα που έβρεχε και ντύθηκα.

Μισή ώρα αργότερα, καθισμένος πάνω στη μικρή μου βαλίτσα, περιμένα με τη σειρά μου στο πεζοδρόμιο που γυάλιζε απ' τη βροχή να περάσει να με πάρει το λεωφορείο. Πόσοι συνάδελφοι, πριν από μένα, τη μέρα του χρίσματος, είχαν υποστεί αυτή την ίδια αναμονή, με την καρδιά λίγο σφιγμένη. Τελικά, φάνηκε στη γωνιά του δρόμου αυτό το παλιό λεωφορείο, που σκορπούσε έναν θόρυβο από σιδερικά και

είχα το δικαίωμα, με τη σειρά μου, όπως και οι συνάδελφοι, να στριμωχτώ σ' ένα κάθισμα, ανάμεσα σ' έναν αγουροξυπνημένο τελώνη και μερικούς γραφειοκράτες. Αυτό το λεωφορείο μύριζε κλεισούρα, σκονισμένη γραφειοκρατία, το παλιό γραφείο όπου βουλιάζει η ζωή ενός ανθρώπου. Σταματούσε κάθε πεντακόσια μέτρα για να φορτώσει ακόμα έναν γραφιά, ακόμα έναν τελώνη, έναν επιθεωρητή. Αυτοί που είχαν ήδη αποκοιμηθεί απαντούσαν μ' ένα ακαθόριστο μουγκρητό στον χαιρετισμό του νεοφερμένου, που στριμωχνόταν κι αυτός όπως μπορούσε, για ν' αποκοιμηθεί σε λίγο με τη σειρά του. Μοιάζαμε, στους λιθόστρωτους δρόμους της Τουλούζης, με θλιβερό φορτίο. Και ο πιλότος της γραμμής, ανακατεμένος με τους γραφιάδες, δεν ξεχώριζε διόλου στην αρχή απ' αυτούς... Μα τα φανάρια του δρόμου περνούσαν το ένα μετά το άλλο, μα το αεροδρόμιο πλησίαζε, μα το παλιό αυτό σαράβαλο δεν ήταν πια παρά μια γκρίζα χρυσάλιδα απ' όπου ο άνθρωπος θα 'βγαινε μεταμορφωμένος.

Κάθε συνάδελφος είχε νιώσει έτσι, ένα παρόμοιο πρωινό, να γεννιέται μέσα του, κάτω απ' τον ευάλωτο υφιστάμενο που βρισκόταν ακόμα κάτω απ' τη στρουφνή εξουσία αυτού του επιθεωρητή, υπεύθυνου του ταχυδρομείου της Ισπανίας και της Αφρικής, να γεννιέται εκείνος που, τρεις ώρες αργότερα, θ' αντιμετώπιζε, μέσα στις αστραπές, τον δράκοντα του Οσπιταλέ... που, τέσσερις ώρες αργότερα κι αφού θα τον είχε νικήσει, θ' αποφάσιζε με κάθε ελευθερία, έχοντας πλήρη εξουσιοδότηση, αν θα 'κανε στροφή από τη θάλασσα ή θα τραβούσε ολόισια για τις οροσειρές του Αλκουά – θα 'ταν εκείνος που θα διαπραγματευόταν με τη θύελλα, με το βουνό, με τον ωκεανό.

Με τον ίδιο τρόπο ο κάθε συνάδελφος, ανακατεμένος με τους ανώνυμους επιβάτες του λεωφορείου κάτω απ' τον σκοτεινό χειμωνιάτικο ουρανό της Τουλούζης, θα είχε νιώσει, κάποιιο παρόμοιο πρωινό, να υψώνεται μέσα του ο κυρίαρχος που, πέντε ώρες αργότερα, αφήνοντας πίσω του τις βροχές και τα χιόνια του βορρά, αποδιώχνοντας τον χειμώνα, θα λιγότευε τις στροφές του κινητήρα και θ' άρχιζε να κατεβαίνει, καλοκαιριάτικα, μες στον λαμπρό ήλιο του Αλικάντε.

Αυτό το παλιό λεωφορείο χάθηκε πια, μα η γύμνια του και η αβολεψιά του έχουν μείνει ζωντανά στη μνήμη μου. Συμβόλιζε, πολύ καλά, την απαιτούμενη προετοιμασία για τις σκληρές χαρές της δουλειάς μας. Όλα εκεί μέσα αποκτούσαν μια συγκινητική απλότητα. Και θυμάμαι που εκεί μέσα έμαθα, τρία χρόνια αργότερα, χωρίς να ειπωθούν ούτε δέκα λέξεις καλά καλά, τον θάνατο του πιλότου Λεκριβέν, ενός απ' τους εκατό συναδέλφους της γραμμής που, κάποια καταχνιασμένη μέρα ή νύχτα, πήραν την αιωνιά τους σύνταξη.

Ήταν λοιπόν τρεις το πρωί, και βασίλευε η ίδια σιωπή, όταν ακούσαμε τον διευθυντή, αόρατο μες στο σκοτάδι, να υψώνει τη φωνή του μιλώντας στον επιθεωρητή:

«Ο Λεκριβέν δεν προσγειώθηκε απόψε στην Καζαμπλάνκα».

«Α!» αποκρίθηκε ο επιθεωρητής. «Α!»

Και, αποσπασμένος απ' τ' όνειρό του, έκανε μια προσπάθεια να ξυπνήσει για να δείξει τον ζήλο του, προσθέτοντας:

«Α, ναι; Δεν κατάφερε να περάσει; Γύρισε πίσω;»

Και σ' αυτό, από το βάθος του λεωφορείου, του απάντη-

σαν απλά: «Όχι». Περιμέναμε τη συνέχεια, μα δεν ακούστηκε καμιά άλλη λέξη. Και όσο περνούσαν εκείνες οι στιγμές γινόταν όλο και πιο φανερό πως εκείνο το «όχι» δε θα το ακολουθούσε καμιά άλλη λέξη, πως εκείνο το «όχι» ήταν τελεσίδικο, πως ο Λεκριβέν όχι μονάχα δεν είχε προσγειωθεί στην Καζαμπλάνκα, μα πως δε θα προσγειωνόταν ποτέ πια, πουθενά.

Έτσι, εκείνο το πρωί, στην αρχή της πρώτης μου πτήσης, υποβαλλόμενοι κι εγώ με τη σειρά μου στο ιερό τυπικό του επαγγέλματος, κι ένιωθα να μου λείπει η αυτοπεποίθηση, καθώς έβλεπα μέσ' απ' τα τζάμια τη γυαλιστερή ασφαλτοόπου καθρεφτιζόνταν τα φανάρια. Έβλεπες, πάνω στους νερόλακκους, να περνούν δυνατές πνοές του ανέμου. Και σκεφτόμουν: «Για το πρώτο μου δρομολόγιο... πραγματικά... δεν έχω πολλή τύχη...» Σήκωσα τα μάτια στον επιθεωρητή: «Είν' άσχημος ο καιρός;» Ο επιθεωρητής έριξε προς το τζάμι μια κουρασμένη ματιά: «Δε λέει τίποτα», μουρμούρισε στο τέλος. Και αναρωτιόμουν από τι άραγε σημάδια φαινόταν ο κακός καιρός. Ο Γκιγιόμε χτες βράδυ είχε σβήσει, μ' ένα μονάχα χαμόγελο, όλα εκείνα τα κακά προμηνύματα με τα οποία μας κατάθλιβαν οι παλιοί, μα ξαναγύριζαν στο μυαλό μου: «Αυτόν που δεν ξέρει τη γραμμή πετραδάκι πετραδάκι, αν συναντήσει καμιά χιονοθύελλα, τον λυπάμαι... Α, ναι! Τον λυπάμαι!» Έπρεπε βέβαια να σώσουν το γόητρό τους, και κουνούσαν το κεφάλι τους κοιτάζοντάς μας με μια συμπόνια κάπως ενοχλητική, λες και οικτίριανε σ' εμάς μια αθώα αγαθοσύνη.

Και πραγματικά, για πόσους από μας κιόλας το λεωφορείο αυτό δε χρησίμεψε για τελευταίο ορμητήριο; Για εξήντα; Ογδόντα; Οδηγημένοι απ' τον ίδιο αμίλητο σοφέρο, ένα βροχερό πρωινό. Κοίταξα γύρω μου: φωτεινά σημαδάκια φέγγιζαν μες στο σκοτάδι, τσιγάρα που υπογράμμιζαν κάποιες σκέψεις. Ταπεινούς στοχασμούς γερασμένων υπαλλήλων. Σε πόσους από μας αυτοί οι συνάδελφοι δε χρησίμεψαν για στερνή συνοδεία;

Έπιανα επίσης τις εκμυστηρεύσεις που αντάλασσαν χαμηλόφωνα. Μιλούσαν γι' αρωστίες, για χρήματα, για θλιβερές σπιτικές έγνοιες. Έδειχναν τους τοίχους της μοντής φυλακής στην οποία οι άνθρωποι αυτοί είχαν κλειστεί. Και απότομα, είδα την όψη του πεπρωμένου.

Γερο-γραφειοκράτη, συνάδελφέ μου, που είσαι εδώ, δε σ' έκανε ποτέ κανένας να δραπετεύσεις και δε φταις διόλου γι' αυτό. Έχτισες την ησυχία σου, κλείνοντας, όπως κάνουν οι τερμίτες, όλα τ' ανοίγματα προς το φως. Τυλίχτηκες μέσα στην μπουρζουάδικη ασφάλειά σου, στη ρουτίνα σου, στο καταθλιπτικό τυπικό της επαρχιακής ζωής, και σήκωσες αυτό το ταπεινό πρόσωμα κόντρα στους ανέμους, στις παλίρροιας και στ' άστρα. Δε θες να νοιαστείς διόλου για μεγάλα προβλήματα, αρκετά κουράστηκες προσπαθώντας να ξεχάσεις την ανθρωπινή σου υπόσταση. Δεν είσαι καθόλου ο κάτοικος ενός περιφερόμενου πλανήτη, δε βάζεις καθόλου αναπάντητα ερωτήματα στον εαυτό σου: είσαι ένας μικροαστός της Τουλούζης. Κανένας δε σ' έπιασε απ' τους ώμους όσο ήταν ακόμα καιρός. Τώρα ο πηλός απ' τον οποίο φτιάχτηκες στέγνωσε, και σκλήρυνε, και κανείς δε θα μπορέσει πια να ξυπνήσει μέσα σου τον κοιμισμένο μουσικό ή τον ποιη-

τή ή τον αστρονόμο που έκλινες ίσως στην αρχή μέσα σου.

Δεν παραπονιέμαι πια για τις ριπές της βροχής. Η μαγεία του επαγγέλματος μου ξανοίγει έναν κόσμο όπου, πριν περάσουν δυο ώρες, θ' αντιμετωπίσω μαύρους δράκοντες και κορφές στεφανωμένες από γαλάζιες αστραπές – κι όπου, όταν νυχτώσει, λυτρωμένος, θα βρίσκω τον δρόμο μου μες στ' άστρα.

Έτσι γινόταν το επαγγελματικό μας βάφτισμα, και αρχίσαμε να ταξιδεύουμε. Τις περισσότερες φορές αυτά τα ταξίδια γίνονταν ομαλά, χωρίς ιστορίες. Προσγειωνόμασταν ομαλά, σαν επαγγελματίες βουτηχτές στους βυθούς του βασιλείου μας. Σήμερα έχει εξερευνηθεί καλά. Ο πιλότος, ο μηχανικός και ο ασυρματιστής δε ρίχνονται πια σε περιπέτειες, μα κλείνονται σ' ένα εργαστήριο. Υπακούν στους δείκτες των οργάνων πλεύσης και όχι στο ξετύλιγμα των τοπιών. Έξω τα βουνά είναι βυθισμένα στα σκοτάδια, μα δεν είναι πια βουνά. Είναι αόρατες δυνάμεις, των οποίων πρέπει να υπολογίσουν την προσέγγιση. Ο ασυρματιστής, κάτω απ' τη λάμπα του, σημειώνει φρόνιμα φρόνιμα αριθμούς, ο μηχανικός προσδιορίζει το στίγμα στον χάρτη, και ο πιλότος διορθώνει την πορεία του αν τα βουνά παρεξέκκλιναν, αν οι κορφές που ήθελε να περάσει από αριστερά βρέθηκαν μπροστά του μες στη σιωπή και τη μυστικότητα των στρατιωτικών ετοιμασιών.

Όσο για τους ασυρματιστές που βρίσκονται σ' επιφυλακή στο έδαφος, σημειώνουν φρόνιμα στα τετράδιά τους την ίδια στιγμή το ίδιο κείμενο που τους υπαγορεύει ο συνάδελφός τους: «Ώρα μηδέν και σαράντα. Πορεία στις 230. Όλα καλά στο σκάφος».

Έτσι ταξιδεύει σήμερα το πλήρωμα. Δε νιώθει διόλου πως κινείται. Βρίσκεται πολύ μακριά, όπως τη νύχτα στη θάλασσα, από κάθε σημείο επισήμανσης. Μα οι κινητήρες γεμίζουν αυτό τον φωτισμένο θάλαμο μ' έναν παλμό που αλλάζει την ουσία του. Και η ώρα περνά. Όμως στα καντράν, στις λυχνίες του ασύρματου, στις βελόνες, συνεχίζεται μια αόρατη αληθεία. Από στιγμή σε στιγμή, αυτές οι μυστικές κινήσεις, αυτά τα πνιγμένα λόγια, αυτή η προσοχή ετοιμάζουν το θαύμα. Και όταν θα 'ρθει η ώρα, ο πιλότος μπορεί να κολλήσει με βεβαιότητα το πρόσωπό του στο τζάμι. Χρυσάφι βγήκε απ' το Τίποτα: αχτινοβολάει στα φώτα της σκάλας.

Και όμως, όλοι μας κάναμε ταξίδια, όπου ξαφνικά, στο φως μιας ιδιαίτερης άποψης, δυο ώρες μακριά απ' τη σκάλα, νιώσαμε τέτοια απομάκρυνση, που δε θα τη νιώθαμε ούτε στην Ινδία, απ' όπου και δε θα ελπίζαμε να γυρίσουμε ποτέ.

Έτσι, όταν ο Μερμόζ πέρασε για πρώτη φορά τον Νότιο Ατλαντικό με υδροπλάνο, πλησίαζε, καθώς σκοτεινίαζε, την περιοχή του Ποτ-ο-Νουάρ. Έβλεπε μπροστά του να συσφίγονται, λεπτό με λεπτό, οι ουρές των ανεμοστρόβιλων, όπως βλέπεις να χτίζεται ένας τοίχος, ύστερα τη νύχτα ν' απλώνεται πάνω σ' αυτά τα υποστυλώματα και να τα κρύβει. Και όταν, μια ώρα αργότερα, τρύπωσε κάτω απ' τα σύννεφα, βρέθηκε σ' έναν κόσμο φανταστικό.

Σίφουνες είχαν μαζευτεί εκεί, φαινομενικά ακίνητοι, σαν μαύρες κολόνες κάποιου ναού. Στήριζαν, φουσκώνοντας στην κορυφή τους, τον σκοτεινό και χαμηλό θόλο της θύελλας, απ' τις ρωγμές όμως του θόλου περνούσε το φως, και

η πανσέληνος αχτινοβολούσε, ανάμεσα στις κολόνες, στις κρύες πλάκες της θάλασσας. Και ο Μερμόζ συνέχισε τον δρόμο του ανάμεσα σ' αυτά τα ακατοίκητα ερείπια, λοξοδρομώντας απ' το ένα φωτεινό κανάλι στο άλλο, παρακάμπτοντας αυτές τις γιγάντιες κολόνες όπου, χωρίς αμφιβολία, θα μούγκριζε η θάλασσα, προχωρώντας τέσσερις ώρες μέσα απ' τα φωτεινά εκείνα κύματα του φεγγαριού, προς την έξοδο του ναού. Και εκείνο το θέαμα ήταν τόσο καταθλιπτικό, που ο Μερμόζ, σαν πέρασε πια το Ποτ-ο-Νουάρ, κατάλαβε πως δεν είχε φοβηθεί.

Θυμάμαι επίσης μια από εκείνες τις ώρες όπου περνάει πια κανείς τα όρια του πραγματικού κόσμου: οι ραδιογωνιομετρικές ενδείξεις που μετέδιδαν οι σκάλες της Σαχάρας ήταν λαθεμένες εκείνη τη νύχτα και μας ξεγέλασαν πολύ, τον ραδιοτηλεγραφήτη Νέρι κι εμένα. Όταν, βλέποντας το νερό να γυαλίζει στο βάθος ενός ανοίγματος που άφηγε η ομίχλη, έστριψα απότομα προς την ακτή, δεν μπορούσαμε πια να ξέρουμε πόση ώρα χωνόμασταν στην ανοιχτή θάλασσα.

Δεν ήμασταν βέβαιοι αν θα φτάναμε στην ακτή, γιατί ίσως μας τέλειωνε η βενζίνη. Μα κι όταν φτάσαμε κάποτε στην ακτή, χρειάστηκε να ξαναβρούμε τη σκάλα. Ήταν όμως η ώρα που έδυε το φεγγάρι. Κουφοί πια, χωρίς γωνιομετρικές πληροφορίες, γινόμασταν τώρα σιγά σιγά και τυφλοί. Το φεγγάρι πήγαινε πια να σβήσει, σαν χλομή ανταύγεια, μέσα σε μια ομίχλη που 'μοιαζε με στρώμα πάγου. Ο ουρανός πάνωθ'ε μας σκεπαζόταν, με τη σειρά του, με σύννεφα, και ταξιδεύαμε πια ανάμεσα σ' αυτά τα σύννεφα και την ομίχλη, σ' έναν κόσμο κενό από κάθε φως και ύλη.

Οι σκάλες που μας απαντούσαν απαξιούσαν να μας πλη-

ροφορήσουν για το πού βρισκόμαστε: «Δεν έχουμε ενδείξεις, δεν έχουμε ενδείξεις...» γιατί η φωνή μας έφτανε σ' αυτές από παντού κι από πουθενά.

Και ξαφνικά, την ώρα που είχαμε αρχίσει ν' απελπιζόμαστε, ένα φωτεινό σημάδι παρουσιάστηκε στον ορίζοντα, αριστερά μπροστά μας. Ένιωσα μια ξέφρενη χαρά, ο Νέρι έσκυψε προς εμένα και τον άκουσα να τραγουδάει! Δεν μπορούσε παρά να 'ναι η σκάλα, δεν μπορούσε παρά να 'ναι ο φάρος της, γιατί η Σαχάρα τη νύχτα σβήνει ολόκληρη, και αποτελεί ένα τεράστιο νεκρό πεδίο. Το φως ωστόσο σπινθήρισε για λίγο και ύστερα έσβησε. Είχαμε βάλει πλώρη για κάποιο άστρο, ορατό στον ορίζοντα, την ώρα που έδυε, για λίγα λεπτά μονάχα, ανάμεσα απ' το στρώμα της ομίχλης και τα σύννεφα.

Είδαμε τότε κι άλλα φώτα, και βάζαμε πλώρη κάθε φορά, με μια κρυφή ελπίδα, προς καθένα απ' αυτά. Και όταν το φως διαρκούσε, επιχειρούσαμε τη ζωτική δοκιμή: «Φως ενόψει, διέταξε ο Νέρι τη σκάλα του Σισνέρος, σβήστε τον φάρο σας και ξανανάψτε τον τρεις φορές». Το Σισνέρος έσβηνε και ξανάναβε τον φάρο του, όμως το φως που προσέχαμε εμείς δεν έπαιζε· αδιάφθορο αστέρι.

Παρόλο που η βενζίνη μας τέλειωνε, τσιμπούσαμε κάθε φορά το χρυσό δόλωμα, ελπίζαμε κάθε φορά πως θα 'ταν το πραγματικό φως ενός φάρου, πως ήταν, κάθε φορά, η σκάλα και η ζωή – και ύστερα αναγκαζόμασταν ν' αλλάξουμε αστέρι.

Νιώθαμε έτσι χαμένοι στο διαπλανητικό διάστημα, ανάμεσα σ' εκατό απλησίαστους πλανήτες, σε αναζήτηση του μοναδικού πραγματικού πλανήτη, του δικού μας, του μόνου που είχε πάνω του τα γνώριμα τοπία μας, τα φιλικά σπίτια μας, τις αγάπες μας.

Τον μόνο πλανήτη που είχε... Θα σας περιγράψω την εικόνα που είδα, που θα φανεί ίσως παιδιάστικη. Όμως και μέσα στον κίνδυνο διατηρούνται οι ανθρώπινες ανάγκες, κι εγώ διψούσα και πεινούσα. Αν ξαναβρίσκαμε το Σισνέρος, θα ανεφοδιαζόμασταν με βενζίνη· θα συνεχίζαμε το ταξίδι μας και θα προσγειωνόμασταν στην Καζαμπλάνκα, με τη δροσιά της αυγής. Η δουλειά μας θα 'χε τελειώσει! Ο Νέρι κι εγώ θα κατεβαίναμε στην πόλη. Βρίσκεις, τα ξημερώματα, μικρά καφεενδάκια που ανοίγουν από εκείνη την ώρα... Ο Νέρι κι εγώ θα στρωνόμασταν λοιπόν, ασφαλείς, γελώντας για τη νύχτα που περάσαμε, μπροστά σ' έναν καφέ με γάλα και ζεστά κρουασάν. Θα παίρναμε, ο Νέρι κι εγώ, αυτό το πρωινό δώρο της ζωής. Η γριά χωριάτισσα δεν πλησιάζει τον Θεό της μέσ' από μια ζωγραφιστή εικόνα, ένα απλοϊκό φυλαχτό, ένα κομπολόι; Πρέπει να μας μιλάνε με μια γλώσσα απλή για να τον καταλαβαίνουμε. Έτσι η χαρά της ζωής συμπυκνωνόταν για μένα μέσα σ' εκείνη την πρώτη μυρωδάτη και ζεματιστή γουλιά, στο γάλα, στον καφέ και στο στάρι, για να μεταλάβουμε έτσι με ειρηνικά λιβάδια, μ' εξωτικές φυτείες και συγκομιδές, για να μεταλάβουμε μ' όλη τη γη. Ανάμεσα σε τόσα αστέρια, δεν υπήρχε παρά ένα μονάχα που θα μπορούσε να φτιάξει, για να το καταλάβουμε, αυτή τη μυρωδάτη κούπα του πρωινού μας.

Αξεπέραστες όμως αποστάσεις σωρεύονταν ανάμεσα στο σκάφος μας κι αυτή την κατοικημένη γη. Όλα τα πλούτη του κόσμου ήταν μαζεμένα σ' έναν κόκκο σκόνης, χαμένο μες στους αστερισμούς. Και ο αστρολόγος Νέρι, που έψαχνε να τον βρει, ικέτευε διαρκώς τ' αστέρια.

Ξαφνικά, σκούνησε με τη γροθιά του τον ώμο μου. Στο χαρτί που μου 'δωσε διάβασα: «Όλα καλά, πήρα ένα περίφημο μήνυμα...» Και περίμενα, με καρδιοχτύπι, να μου συμπληρώσει τις πεντέξι λέξεις που θα μας έσωζαν. Και τελικά το έλαβα αυτό το δώρο τ' ουρανού.

Προερχόταν από την Καζαμπλάνκα, από την οποία φύγαμε το προηγούμενο βράδυ. Καθυστερημένο στις μεταδόσεις, μας έβρισκε ξαφνικά, δυο χιλιάδες χιλιόμετρα μακρύτερα, ανάμεσα στα σύννεφα και την ομίχλη, χαμένους στη θάλασσα. Το μήνυμα προερχόταν από τον κρατικό εκπρόσωπο του αεροδρομίου της Καζαμπλάνκας. Και διάβασα: «Κύριε ντε Σεντ-Εξιπερί είμαι υποχρεωμένος να ζητήσω απ' το Παρίσι την τιμωρία σας, γιατί κάνατε στροφή πολύ κοντά στα υπόστεγα φεύγοντας από την Καζαμπλάνκα». Ήταν πραγματικά αλήθεια πως είχα στρίψει πολύ κοντά στα υπόστεγα. Και ήταν ακόμα αλήθεια πως ο άνθρωπος αυτός, θυμώνοντας, δεν έκανε παρά τη δουλειά του. Θα δεχόμουν ταπεινά αυτή την κατσάδα μέσα σε κανένα γραφείο του αεροδρομίου. Μα την παίρναμε εκεί όπου δεν έπρεπε να την πάρουμε. Ήταν μια παραφωνία ανάμεσα σ' αυτά τα τόσο σπάνια άστρα, σε αυτό το στρώμα της ομίχλης, αυτή την απειλητική αίσθηση της θάλασσας. Κρατούσαμε στα χέρια μας την τύχη μας, την τύχη του ταχυδρομείου και του σκάφους μας, παλεύαμε σκληρά για να επιζήσουμε, και ο άνθρωπος αυτός ξέχυνε πάνω μας τη μοχθηρία του. Αντί όμως να θυμώσουμε, νιώσαμε, ο Νέρι κι εγώ, μια ξαφνική και απέραντη αγαλλίαση. Εδώ είμαστε οι κύριοι, καθώς μας έκανε να τ' ανακαλύψουμε. Αυτός ο δεκανέας δεν είδε λοιπόν στα μανίκια μας πως είχαμε προβιβαστεί σε λοχαγούς; Τάραζε τ' ονειροπόλημά μας κα-

θώς πηγαινοερχόμασταν σοβαρά απ' τη Μεγάλη Άρκτο στον Τοξότη, την ώρα που το μόνο πράγμα που ήταν στα μέτρα μας και που θα μπορούσε να μας απασχολήσει ήταν αυτή η προδοσία του φεγγαριού...

Το άμεσο καθήκον, το μόνο καθήκον στον πλανήτη από όπου εκδηλωνόταν ο άνθρωπος αυτός, ήταν να μας δώσει σωστούς αριθμούς για τους υπολογισμούς μας, ανάμεσα στ' άστρα. Και ήταν λαθεμένοι. Για τα υπόλοιπα ο πλανήτης θα 'πρεπε, προσωρινά, να σωπαίνει. Και ο Νέρι μου έγραψε: «Αυτοί, αντί να διασκεδάζουν με βλακείες, καλά θα 'καναν να μας οδηγήσουν κάπου...» Στο «αυτοί» περιλαμβάνονταν για τον Νέρι όλοι οι λαοί του κόσμου, με τα κοινοβούλιά τους και τις γερούσιές τους, με τα ναυτικά τους, τους στρατούς τους και τους αυτοκράτορές τους. Και, ξαναδιαβάζοντας αυτό το μήνυμα ενός ανόητου που νόμιζε πως μπορούσε να 'χει καμιά δουλειά μαζί μας, τραβήξαμε για τον Ερμή.

Σωθήκαμε απ' την πιο παράξενη τύχη: ήρθε η στιγμή που, χάνοντας πια την ελπίδα πως θα μπορούσαμε να φτάσουμε ποτέ στο Σισνέρος, και κατευθύνοντας τ' αεροπλάνο κάθετα προς τη μεριά της ακτής, αποφάσισα να κρατήσω αυτή τη γραμμή ώσπου να τελειώσει η βενζίνη. Θα είχα έτσι μερικές πιθανότητες να μην πέσουμε, να βουλιάξουμε, στη θάλασσα. Δυστυχώς, οι απατηλοί φάροι μου μ' είχαν τραβήξει ένας θεός ξέρει πού. Δυστυχώς, επίσης, η πυκνή ομίχλη, μες στην οποία θ' αναγκαζόμασταν, στην καλύτερη περίπτωση, να βουτήξουμε μες στη νύχτα, θα μας άφη-

νε πολύ λίγες πιθανότητες να φτάσουμε στο έδαφος χωρίς καταστροφή. Μα δεν είχα καμιά δυνατότητα επιλογής.

Η κατάσταση ήταν τόσο ξεκάθαρη πια, που σήκωσε μελαγχολικά τους ώμους όταν ο Νέρι μου πέρασε ένα μήνυμα που, μια ώρα νωρίτερα, θα μας είχε σώσει: «Το Σισνέρος αποφάσισε να μας βρει· το Σισνέρος υποδεικνύει: διακόσιες δεκάξι, αμφίβολο...» Το Σισνέρος δεν ήταν πια χαμένο στα σκοτάδια. Φανερωνόταν εκεί, χειροπιαστό, στ' αριστερά μας. Ναι, μα σε πόση απόσταση; Κάναμε ο Νέρι κι εγώ μια μικρή συζήτηση. Πολύ αργά. Είμαστε σύμφωνοι. Ψάχνοντας να βρούμε το Σισνέρος, θα μεγαλώναμε τον κίνδυνο να μη φτάσουμε στην ακτή. Και ο Νέρι απάντησε: «Έχουμε βενζίνη για μια ώρα· κρατάμε γραμμή στις ενενήντα τρεις».

Οι σκάλες ωστόσο ξυπνούσαν μία μία. Στον διάλογό μας ανακατεύονταν οι φωνές του Αγαδίου, της Καζαμπλάνκας, του Ντακάρ. Οι ασυρματιστές κάθε πόλης είχαν ξεσηκώσει τ' αεροδρόμια. Οι διοικητές των αεροδρομίων είχαν ξεσηκώσει τους συναδέλφους. Και σιγά σιγά είχαν μαζευτεί γύρω μας, όπως γύρω από το κρεβάτι ενός αρρώστου. Θέρμη ανώφελη, θέρμη όμως. Συμβουλές στείρες, μα τόσο τρυφερές!

Και ξαφνικά παρουσιάστηκε η Τουλούζη, η Τουλούζη, κεφαλή της γραμμής, χαμένη εκεί κάτω, τέσσερις χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά. Μπήκε βιαστικά ανάμεσά μας, και χωρίς προλόγους: «Το σκάφος που οδηγείτε δεν είναι το Φ... (ξεχνώ τον αριθμό). –Μάλιστα. – Έχετε τότε για δύο ώρες βενζίνη. Το ντεπόζιτο του σκάφους αυτού δεν είναι ντεπόζιτο σπάντα. Κατευθυνθείτε στο Σισνέρος».

Έτσι, οι ανάγκες που επιβάλλει ένα επάγγελμα μεταμορφώνουν και πλουτίζουν τον κόσμο. Δε χρειάζεται διόλου μια παρόμοια νύχτα για ν' ανακαλύψει ο πιλότος της γραμμής μια νέα σημασία σε θεάματα παλιά. Το μονότονο τοπίο που κουράζει τον ταξιδιώτη είναι ήδη διαφορετικό για το πλήρωμα. Αυτή η μάζα των σύννεφων που κλείνει τον ορίζοντα παύει γι' αυτόν να 'ναι διάκοσμος: θα ενδιαφέρει τους μύς του και θα του δημιουργήσει προβλήματα. Τη λαβαίνει υπόψη, τη μετράει, ένας πραγματικός διάλογος τη συνδέει μαζί του. Να και μια κορφή, πιο μακριά ακόμα: τι όψη θα παρουσιάσει; Στο φεγγαρόφωτο θα 'ναι ένα βολικό σημείο προσανατολισμού. Μα αν ο πιλότος πετά στα τυφλά και διορθώνει δύσκολα την απόκλιση του, αμφιβάλλοντας για τη θέση του, τότε η κορφή θα μεταμορφωθεί σε βόμβα, και θα πλημμυρίσει με την απειλή της ολόκληρη τη νύχτα, όπως και μια μόνο ποντισμένη νάρκη που την παρασύρουν τα κύματα χαλάει όλη τη θάλασσα.

Το ίδιο διαφέρουν και οι ωκεανοί. Στους απλούς ταξιδιώτες η θύελλα δε φαίνεται: Αν τα δεις από τόσο ψηλά, τα κύματα δε φαίνονται ανάγλυφα, και τα στρώματα της καταχνιάς φαίνονται ακίνητα. Μονάχα μεγάλες άσπρες φοινικιές φαίνονται, τυλιγμένες σ' ένα είδος παγετού. Μα το πλήρωμα κρίνει πως κάθε προσθαλάσσωση εδώ απαγορεύεται. Αυτές οι φοινικιές είναι γι' αυτό όμοιες με φαρμακερά λουλούδια.

Ακόμα, αν το ταξίδι είναι καλό, ο πιλότος που ταξιδεύει κάπου, στο δικό του τμήμα της γραμμής, δεν παρευρίσκεται σ' ένα απλό θέαμα. Αυτά τα χρώματα τ' ουρανού και της γης, αυτά τα ίχνη του ανέμου πάνω στη θάλασσα, αυτά τα χρυσαφένια σύννεφα του σούρουπου, δεν τα θαυμάζει διό-

λου, αλλά τα συλλογίζεται και τα μελετάει. Σαν τον χωρικό που κάνει τη βόλτα του στο κτήμα του και που προβλέπει, από χίλια δυο σημάδια, την πορεία της άνοιξης, τον κίνδυνο του παγετού, τη βροχή που έρχεται, έτσι κι ο επαγγελματίας πιλότος αποκρυπτογραφεί τα σημάδια του χιονιού, της ομίχλης, της ήρεμης νύχτας. Η μηχανή, που φαινόταν αρχικά να τον απομακρύνει, τον υποτάσσει ακόμα περισσότερο στα μεγάλα φυσικά προβλήματα. Μονάχος προστά στο μεγάλο δικαστήριο που συγκαλεί ένας αγριεμένος ουρανός, αυτός ο πιλότος υπερασπίζεται το αεροπλάνο του κόντρα σε τρεις πρωταρχικές θεότητες, το βουνό, τη θάλασσα και την καταιγίδα.

Ηγη μάς μαθαίνει πολύ περισσότερα πράγματα για μας απ' όλα τα βιβλία. Γιατί μας αντιστέκεται. Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τον εαυτό του όταν αναμετριέται με ένα εμπόδιο. Του χρειάζεται όμως για να το φτάσει κάποιο εργαλείο. Του χρειάζεται μια τσάπα ή ένα αλέτρι. Ο αγρότης με τη δουλειά του αποσπά λίγο λίγο κάποια μυστικά απ' τη φύση, και η αλήθεια που αποκαλύπτει είναι παγκόσμια. Έτσι και το αεροπλάνο, το εργαλείο των αεροπορικών γραμμών, μπάζει τον άνθρωπο σ' όλα τα παλαιά προβλήματα.

Ο **ΑΝΤΟΥΑΝ ΝΤΕ ΣΣΕΝΤ-ΞΕΠΕΡΙ** γεννήθηκε το 1900 στη Λυών. Εργάστηκε ως πιλότος, συμβάλλοντας στη δημιουργία αεροπορικών ταχυδρομικών γραμμών, ως δοκιμαστικός αεροσκαφών και ως ρεπόρτερ. Κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, υπηρέτησε ως πιλότος αναγνωριστικών πτήσεων των συμμαχικών δυνάμεων. Τον Ιούλιο του 1944 απογειώθηκε για ακόμη μία αποστολή. Δεν ξαναγύρισε ποτέ. Τα βιβλία του **Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΡΙΓΚΙΠΑΣ, ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ ΠΤΗΣΗ, ΠΟΛΕΜΙΚΟΣ ΠΙΛΟΤΟΣ και ΓΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ** απέκτησαν δικαίως μια θέση στα αριστουργήματα της κλασικής λογοτεχνίας.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ISBN 978-960-702-036-9

9 789607 020369

ΚΩΔ. ΜΗΧ. ΣΗΜ. 01221

ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΕ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ